

KELENTEY BARNA

egyetemi docens

Debreceni Egyetem, Fogorvostudományi Kar

Konzerváló Fogászat nem önálló Tanszék

University of Debrecen, Faculty of Dentistry, Non-independent

Department of Biomaterials and Prosthetic Dentistry

kelentey.barna@dental.unideb.hu

50 ÉVE JELES ESEMÉNYT RENDEZETT A DEBRECENI
STOMATOLÓGIAI KLINIKA

50 éve, 1970. július 14–17. között jeles eseménynek adott otthont a Debreceni Orvostudományi Egyetem. Az Európai Kariesz Kutató Társaság (ORCA) itt tartotta meg 17. kongresszusát. Ezzel fejezte ki tiszteletét Adler Péter professzor, a debreceni Stomatológiai Klinika igazgatójának tudományos tevékenysége iránt, aki jelentős eredményeket ért el a fluoridok kutatásában és abban az évben ünnepelte 60. születésnapját. Kb. 200 regisztrált résztvevő jött el a világ minden tájáról, ebből 32 volt a hazai résztvevők száma. A 48 előadásból 5 volt magyarok által prezentált (2 debreceni). A Caries Research neves szaklap teljes szerkesztőbizottsága is jelen volt az eseményen. A hazai fogászat első olyan rendezvénye volt ez a nemzetközi kongresszus, melyet először tartottak egy szocialista országban és még évtizedek múlva is sok elismert kutató idézte fel a debrecenben eltöltött napok kedves emlékét.

Kulcsszavak: ORCA, fluoridok, kariesz, Adler Péter

THE STOMATOLOGY CLINIC IN DEBRECEN ORGANIZED A SIGNIFICANT EVENT 50 YEARS AGO. Fifty years ago the Medical University of Debrecen hosted a memorable event: on July 14–17, 1970, the 17th Congress of the European Organisation for Caries Research (ORCA) was held here to pay tribute to the scientific achievement of Professor Péter Adler, head of the Clinic of Stomatology in Debrecen. He had achieved significant results in fluoride research and celebrated his 60th birthday that year. About 200 registered participants came from all over the world, of which 32 were native professionals. Of the 48 lectures, 5 were held by Hungarians (2 from Debrecen). The entire editorial board of the notable journal Caries Research also attended. This international congress was the first event of native dentistry to be held in a socialist country and even decades later many well-known researchers recalled the pleasant days spent in Debrecen at the time.

Keywords: ORCA, fluorides, caries, Péter Adler

Beérkezett: 2021. 02. 15.

Közlésre elfogadva: 2021. 05. 15.

Copyright GERUNDIUM

Mintegy fél évszázada, 1970. július 14–17. között Debrecenben került megrendezésre egy jeles fogászati nemzetközi kongresszus. Az Európai Káriesz Kutató Társaság (ORCA) először vitte az évenként megrendezett konferenciáját a vasfüggönyön túlra, egy szocialista országba. A kongresszus sorrendben már a 17. volt a társaság megalakulása óta. Az esemény házigazdája Adler Péter professzor volt, aki abban az évben töltötte be 60. életévét és a rendezvény az ő tiszteletére jött el Debrecenbe. Kifejezték ezzel szakmai nagyrabecsülésüket Adler professzor káriesz epidemiológiai és a fluorral történő fogszuvasodás megelőzése terén végzett munkája elismeréseként.^{1,2}

Mi tudható az ORCA-ról és hogyan zajlott le a kongresszus?

Az ORCA 1953. november 7-én alakult Konstanz-ban (Németország). Egy svájci (Hans R. Held) és egy német (Hans J. Schmidt) fogorvos alapította meg, akiket lenyűgöztek azon amerikai beszámolók, melyek a fluoridok fogszuvasodás elleni hatásáról szóltak. Ugyanis a II. világháború után drámaian megemelkedett a *dentalis caries* előfordulási gyakorisága Európában elsősorban a hosszú éhezés után a táplálkozás számottevő javulása és minőségi megváltozása következtében.

Az ORCA hivatalos megalakulásakor már többen csatlakoztak hozzájuk (2 osztrák, 5 német és 5 svájci fogorvos). A társaság eredeti neve „Europäische Arbeitsgemeinschaft für Fluorforschung und Kariesprophylaxe” volt (European Working Group for Research on Fluorine and Dental Caries Prevention). Később, az 1960-as Perugia-i kongresszuson fogadták el a jelenleg is használt nevüket. „Europäische Arbeitsgemeinschaft für Kariesforschung” vagy „European ORganisation for CARies Research”, „Organisme Européen des Recherches sur la CARie” (Európai Káriesz Kutató Társaság).³

A társaság alakulása után Stuttgartban nyitott irodát, a dokumentációs központja viszont Genfben jött létre.

Kiterjedt megbeszélések után Heuser német fogorvos azt javasolta, hogy a szervezet fő célja az legyen, hogy „*elősegítse a fluorid és a dentalis caries megelőzésének kutatását*”. 50 évvel később 2003-ban az ORCA az alábbi pontokban foglalta össze az aktuális célkitűzéseit:

1. A *dentalis caries* és a társult betegségek kutatásának támogatása.
2. A kutatási eredmények értékelése; a gyakorlati alkalmazás ösztönzése és a visszaélések megelőzése.
3. Szoros kapcsolatok létesítésének kialakítása a kutatásban résztvevő egyének és társaságok szintjén nemzeti megkülönböztetés nélkül.

Az első kongresszust Salzburgban rendezték meg 1954-ben. Ennek anyagát már hivatalosan is megjelentették a *Deutsche Zahnärztliche Zeitschrift* folyóiratban, a tudomá-

¹ KELENTÉY Barna, „A Debreceni Stomatológiai Klinika története Adler Péter professzor vezetése alatt (1946–1979)”, *Gerundium–Egyetemtörténeti Közlemények* 9, 3. sz. (2018):11–23.

² „Az ORCA tájékoztatása a sajtó számára a Debrecenben tartott kongresszussal kapcsolatban”, Debrecen, 1970. július 12.

³ H. DUSCHNER, „Early History of ORCA”, in 50th anniversary congress of ORCA, Konstanz, Germany 2003.

nyos programmal együtt. A konferencián 54 aktív tag vett részt 17 európai országból. Delegátusok érkeztek az USA-ból és Argentínából is. A kongresszusokat azután évente rendezték meg és olyan városokban, melyek egyetemeken elismert kariesz kutatások folytak. 1988-tól vezették be a poszter-szekciót a konferenciákon.

Európában is már az ötvenes években elkezdték az ivóvíz-fluorozását (1952: Németország, Kassel; 1953: Hollandia) azonban Németországban különféle okok miatt ez később abbamaradt. Az első években az ORCA-t a Zyma gyógyszergyár támogatta anyagilag, amelynek tulajdonosa Hans Held alapító felesége volt. Ezentúl, a családja szoros kapcsolatot ápolt a svájci Rolex óragyár tulajdonosaival, mely megalapozta a sokáig évenként átadott ORCA-Rolex kitüntetést. Held lett később az első tiszteletbeli tagja a ORCA-nak. 1967-ben önálló folyóiratot jelentetett meg a társaság *Caries Research* néven a Karger kiadó által. Céljuk az volt, hogy publikációs lehetőséget biztosítsanak a tudományos munkáknak, valamint, hogy leközljék az éves konferenciák előadásainak összefoglalóit. A folyóirat angol nyelven jelenik meg azóta is.

Mivel a Rolex óragyár 2000-től már nem támogatta a kitüntetést, ezért a társaság szerződést kötött a pécsi Zsolnay gyárral, az évenkénti díjakkal kapcsolatban. Ez volt az ORCA-Zsolnay díj 2000–2009. között. Azután a Swatch óragyárral létesítettek kapcsolatot és a díjat ORCA „Prize”-nak nevezték el.

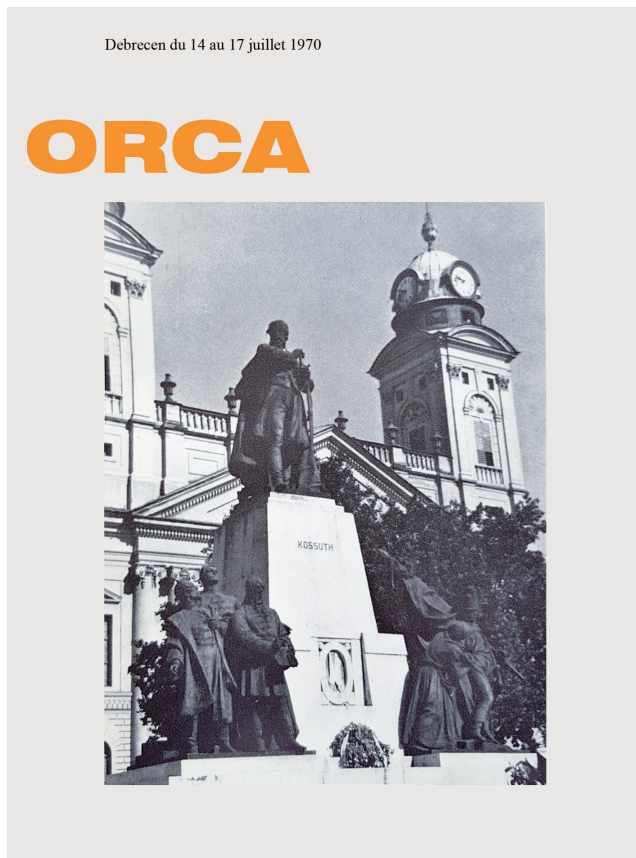
Az ORCA kongresszusok mindig is családi hangulatban folytak és mivel szép helyeken rendezték meg, ezért gyakran kísérte a felesége vagy a családja a kutatókat a rendezvényekre. Általában a résztvevők száma 300 körüli volt. Az első évtizedekben a konferenciák révén találkozhattak az ameríkába kivándorolt kutatók és családjuk az európai rokonaikkal. Így tehát remek alkalom nyílt a tudományos vonal és a rokonkapcsolatok ápolására. Mindig volt „hölgyprogram” is a kongresszusokon, külön szervező bizottsággal, amelyek révén a feleségeknek lazább, kötetlen programokat szerveztek. Jó példa a családi jellegre, hogy 1956-ban a kongresszusi fogadást Hans Held genfi villájában tartották, melyre évtizedek múlva is úgy emlékeztek, mint egy baráti összejövetelre.

1970-ben tehát először rendezte meg az ORCA éves kongresszusát egy szocialista országban, hazánkban és Debrecenben. Ezután még a vasfüggöny lebontásáig (1989) további öt alkalommal szerveztek konferenciát a keleti régióban, és ezek között kétszer is Magyarországon (1976. Szeged, 1986. Budapest).

A debreceni kongresszusról részletesen beszámolt H. S. M. Crabb a leeds-i egyetemről a *British Dental Journal* angol folyóirat 1970. október 6-i számában.⁴ Ebben leírja, hogy a British Council és a Magyar Kulturális Kapcsolatok Intézete szervezte meg az útját, látogatásának három állomása volt, először egy hetet Budapesten töltött. Meglátogatta a Fogorvostudományi Kar intézeteit, klinikáit. Cikkében ismerteti a budapesti fogorvosképzés adatait és megismerteti az olvasót a magyar fogászati oktatás részleteivel. Ezután részletesen beszámol a debreceni ORCA kongresszusról. Leírja,

⁴ H. S. M. CRABB, „A Visit to the Hungarian Dental Schools and the ORCA Congress of 1970”, *British Dental Journal* 129 (1970): 341–342.

hogy vonattal érkezett a városba, majd röviden szól arról, hogy Debrecen ipari és mezőgazdasági központ 150 ezres lélekszámmal a kiterjedt magyar síkságon, a „pusztában”. Ír a város múltjáról, történelméről, majd részletesen szól a kongresszusról.

1. kép. A debreceni ORCA kongresszus programfüzetének címlapja

A tudományos programok a Kossuth Lajos Tudományegyetem akkoriban átadott modern kémiai épületében voltak, míg a megnyitó ünnepséget a főépületben tartották. Az ORCA-Rolex díjat abban az évben Birkeland doktor kapta Oslo-ból. Kutatási területe: a fogon képződő plakk fluorid vizsgálata.

A regisztrált résztvevők száma 187 fő volt, ebből 32 fő magyar. A résztvevők kb. fele volt fogorvos, a többiek vegyészek, fizikusok, biológusok, biokémikusok, mineralógusok és más rokon kutatási területen dolgozó tudósok voltak. Bár a kongresszus megnyitója július 14-én volt, azonban előtte 2 nappal, 12-én már ülésezett az ORCA vezetősége. Az egész napos megbeszélésen több, fontos tudományos és szervezeti kérdéskörrel foglalkoztak. Többek között riport készült Adler professzorral a debreceni kongressz-

szus társelnökével. A helyszín az akkori rektori tárgyaló volt.⁵ Utána látogatást tettek a Stomatológiai Klinikán ahol közös ebéden vettek részt.

Július 13-án, tehát a hivatalos megnyitó előtt egy nappal, az ORCA vezetősége Miskolc-Tapolcára (a Barlang-fürdőbe) és Sárospatakra kirándult.

2. kép. Hardwick professzor, az ORCA elnöke, Adler Péter professzor társelnök és Held professzor, az ORCA egyik alapítója, később az első tiszteletbeli tagja, a kongresszust megelőző vezetőségi ülésen

A megnyitón – a főépület aulájában – részt vettek a város, az egyetem, és a szakma prominens képviselői. Először a debreceni MÁV Filharmónikus Zenekarból alakult kamarazenekar adott rövid hangversenyt. Ezután a megjelenteket Adler Péter professzor, a debreceni Stomatológiai Klinika igazgatója köszöntötte, majd Kesztyüs Loránd az egyetem rektora, az MTA levelező tagja a Debreceni Orvostudományi Egyetem és a Magyar Tudományos Akadémia nevében üdvözölte a résztvevőket, ezután Berényi Béla egyetemi tanár, a SOTE Fogorvosi karának dékánja tartott beszédet, valamint Tóth Károly szegedi professzor, a Magyar Fogorvosok Egyesületének elnöke mondta el üdvözlő szavait. A kongresszuson J. L. Hardwick professzor, az ORCA elnöke mondott megnyitót, délután a kongresszus több neves résztvevője valamint a felkért előadók sajtókonferenciát tartottak.

Mivel Adler professzor összegyűjtötte a korabeli napilapok beszámolóit, elmondható hogy igen részletesen foglalkozott a sajtó az eseménnyel, többször is írtak róla, követve a tudományos előadásokat.⁶ A Magyar Hírlap egy hosszabb lélegzetű riportot készített Hardwick professzorral, az ORCA Debrecenben leköszönő elnökével is.⁷

A hivatalos megnyitó után 3 felkért előadás hangzott el. Kostlan professzor, aki – prágai volt – a WHO Koppenhágai Európai Irodáján a Fogászati Osztályt vezette, tartotta az első előadást a caries megelőzéséről, Ribakov szovjet professzor a Moszkvai Központi Stomatológiai Intézet igazgatója adott elő ezután a Szovjetunióban zajló

⁵ „Nemzetközi Kongresszus Debrecenben a fogszuvasodás megelőzéséről”, *Hajdú-Bihari Napló* 1970. július 14.

⁶ „Megkezdődött az Európai Carieskutató Társaság Kongresszusa Debrecenben”, *Hajdú-Bihari Napló* 1970. július 15. „Nemzetközi tanácskozás a fogszuvasodásról”, *Magyar Hírlap* 1970. július 17.

⁷ „Az ORCA megtartotta tisztújító közgyűlését. Leslie L. Hardwick professzor nyilatkozata”, *Magyar Hírlap* 1970. július 19.

káriesz kutatásról és harmadikként Bibby professzor, az amerikai Rochesteri Eastman-Alapítvány Fogászati Kutatóintézetének vezetője beszélt a fogzománc szervesanyaga és a caries kapcsolatáról.⁸

3. kép. Egyik kísérő rendezvény a Hortobágyi puszta meglátogatása volt.
Adler professzor (balról a második)
vendégeivel (Hardwick és Held professzorokkal)

Ezután 45 további előadás következett, ebből 14 Nagy-Britanniai résztvevő prezentálásában. Öröndetes, hogy öt hazai előadás is elhangzott, ebből kettő debreceni előadó volt. A *Caries Research* neves szaklap, az ORCA hivatalos folyóiratának főszerkesztője és a teljes szerkesztőbizottság is részt vett (10 fő) a kongresszuson. Tisztújító közgyűlést tartottak az egyetem aulájában a kongresszus zárásaként a tudományos szekciók után. Hardwick professzor leköszönt az ORCA elnökségéről és megválasztották Neil Jenkins-t új elnöknek. Az ORCA elnökei általában 2 évig vezetik a társaságot. Új tagként vették fel Ribakov szovjet professzort, Adler Péter professzor a vezetőség tagja lett, Tóth Károly szegedi professzort pedig a tudományos bizottságba választották.⁹

Crabb doktor cikkében kiemeli, hogy a konferencia sikere nagyrészt Adler Péter professzornak köszönhető, a szervezőbizottság elnökének, aki fáradhatatlan és udvarias

⁸ „Fogorvoshiány Európában. A fogszuvasodás elleni eredményes kísérletek”, *Magyar Nemzet* 1970. július 16.; „Fogorvoshiány Európában. Folytatódott az ORCA-kongresszus Debrecenben”, *Magyar Hírlap* 1970. július 16.; „Nemzetközi tanácskozás Debrecenben a fogbetegségek megelőzéséről”, *Népszabadság* 1970. július 14.

⁹ „Befejeződött az Európai Carieskutató Társulat kongresszusa”, *Hajdú-Bihari Napló* 1970. július 18.

házigazdának bizonyult. Külön foglalkozik a beszámoló a kísérő rendezvényekkel is. Leírja, hogy lehetőség volt a Hortobágyi puszta megismerésére, melyet lovasbemutató fűszerezett, és zenével kísért vacsora követett (valószínűleg cigányzene mellett a csárdában). A házigazda ekkor a Magyar Fogorvos Egyesület elnöke, Tóth Károly professzor volt. Szintén fakultatív program volt a Debreceni Református Kollégium meglátogatása, melyet kamarazenei koncert követett, valamint Margittay Sándor orgonajátékát hallgathatták meg az érdeklődők.

Az utolsó előtti nap a résztvevőknek lehetősége nyílt meglátogatni a Medicor orvosi műszergyárat vagy a Biogal gyógyszergyárat. Aznap este volt a hivatalos bankett az egyetem díszudvarán.

4. kép. Fogadás a díszudvaron.
Adler és Hardwick professzorok koccintanak, előttük ül Adler-Hradeczky Claudia,
a professzor cseh származású felesége

Az ORCA kongresszusok esetében bevett szokás volt a hölgyprogram, mely Debrecenben sem maradhatott el. Ennek külön szervezőbizottsága volt Adler professzor feleségének elnöklétével, és öt tagját úgy válogatták össze, hogy több idegen nyelvet beszélő orvosnő alkossa. Délelőtti, déli hölgyprogramok: városnézés, divatbemutató, termálfürdő (3 egymást követő napon), gyárlátogatás. Esti programok minden résztvevőnek: Hortobágy, Református Kollégium és koncert, Bankett.

A konferencia családi jellegét jól mutatja, hogy érkezés után a regisztráció Adler professzor nagyerdei villájában volt.

Említésre méltó, hogy mivel már többen korábban megérkeztek a városba (július 12-én vasárnap már vezetőségi ülés is volt) Adler professzor angolul összeállított egy tájékoztatót arról, hogy mikor, melyik – a centrumban lévő – templomban tartanak Isteniszteletet, Szentmisét a városban. Elmondható, hogy ez nemes gesztus volt 1970-ben.

A résztvevők négynapos villamos bérletet is kaptak a szervezőbizottságtól.

Crabb doktor a kongresszus után autóval Szegedre utazott Tóth Károly professzorral és annak glasgow-i vendégével (K. Stephen professzor). Írásában beszámol az ottani fogorvosképzésről, kutatómunkáról. Tóth Károly professzor akkoriban nem csak

a Fogászati Klinika igazgatója volt, hanem egyidejűleg rektora az Orvostudományi Egyetemnek. Tudományos területe a sófluorozás volt, amelyet a klinikán készítettek el és a szerző is megtekintette az eljárást. Ezt a sót azután három faluban árulták, és longitudinális vizsgálatokat végeztek a *caries prevalencia* vonatkozásában.

A kongresszus a háború után az első olyan neves nemzetközi fogászati rendezvény volt hazánkban, amelyen igen nagyszámú külföldi elismert tudós vett részt és nemcsak a magyar fogászati kutatást népszerűsítette, de Debrecen is nemzetközileg ismertebbé tette a szakmában. Adler professzor széleskörű kapcsolatai nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy először került megrendezésre a kongresszus a vasfüggönyön túl egy szocialista országban.

Az akkori viszonyokat jól mutatja, hogy – visszaemlékezések szerint – Adler professzor bogárhátú Volkswagenjével többször fordulva szállította az érkező vendégeket az állomásról az Aranybika szállodába.

Az ORCA elnöke (Hardwick professzor) egy akkori magyar napilapban megjelent újságcikkben¹⁰ az alábbiakat nyilatkozta a tudományos témák kifejtése után: „*Mint magánember hadd mondjam még el, hogy rendkívül szívélyes fogadtatásban részesültünk, valamennyien nagyon jól érezzük magunkat Magyarországon.*” Abban az időben nem kis vállalkozás volt hazánkban megrendezni egy világtkongresszust, pláne egy vidéki városban. A külföldi résztvevők még évtizedek múlva is szeretettel emlegették az eseményt.

---

¹⁰ „Az ORCA megtartotta...”